

BABIČKA BOŽENY NĚMCOVÉ V PŘEKladu DO ŠPANĚLŠTINY A KATALÁNŠTINY

Jaroslava Kašparová

Životopis překladatele

O osobě a díle filologa, lexikografa, překladatele a hispanisty Rudolfa Jana Slabého (1885–1957), od jehož narození uplynulo v roce 2010 již 125 let, toho česká kulturní veřejnost dnes příliš mnoho neví. Patří k těm intelektuálům, jejichž jméno zná jen okruh odborníků a kteří jsou známější spíše za hranicemi než doma.¹ Přesto si tento všestranný propagátor české a slovanské kultury, překladatel a lexikograf zaslouží naši pozornost. V článku nazvaném „**Knížní**

¹ Viz Curriculum vitae Rudolfa J. Slabého do roku 1927. *Osobní složka R. J. Slabého*. Archiv Univerzity Karlovy, inv. č. 652. Srov. dále medailonek Slabého na webových stránkách Obce překladatelů. Dostupný z: <www.obcepřekladatelů.cz/S/SlabyRudolfJan.htm>. Dále jubilejní článek publikovaný u příležitosti 50. výročí Slabého úmrtí v baskickém a španělském tisku: v baskickém *El Diario Vasco* španělsky – KNÖRR BORRÁS, Henrike. Rudolf Slaby, vasco-filo checo. *El Diario Vasco*, 2. července 2007, pondělí. Dostupné z: <http://www.diariovasco.com/prensa/20070702/opinion/rudolf-slaby-vascofilo-checo_20070702.html#Inicio_noticia> a katalánsky v aragonských novinách *Diario de Teruel* (QUINTANA I FONT, Artur. Rudolf Jan Slaby. *Diario de Teruel*, 22. září 2007. Dostupné z: <vilesigents.blogspot.com/2007/09/23/rudolf-jan-slaby>). Slabému je věnováno rovněž heslo ve slavné *Enciclopedia Espasa* (*Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana*. Bilbao, Madrid, t. 56, s. 999). Srov. též heslo ve španělské Wikipedii. Dostupné z: <http://es.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Jan_Slaby> (údaj o tom, že byl Slabý rektorem Univerzity Karlovy, je však zcela mylný!). O překladatelské činnosti Slabého pojednává článek věnovaný španělským překladům české a slovenské literatury, kde lze nalézt i částečný přehled jeho překladů – srov. HERMIDA DE BLAS, Alejandro; GONZALO DE JESÚS, Patricia. The Translation of Czech and Slovak Literature in Spain. In *Iberian and Slavonic Cultures: Contact and Comparison*. Edited and with an Introduction by Beata Elzbieta Cieszyńska. Lisabon, 2007, s. 185–189, s. 196–203. Dostupné z: <<http://www.iberia-slavonic.org/iberianandslavoniccultures.pdf>>. O Slabém a jeho vztahu k Baskicku a jeho přínosu k baskicko-českým vztahům viz též přednáška v pražském Institutu Cervantes baskického filologa a profesora Univerzity Baskicka Henrika Knörra Borrás, kterou přednesl u příležitosti otevření Institutu Cervantes v Praze 12. září 2005 – viz KNÖRR BORRÁS, Henrike. Euskara eta euskal kulturaren eragina atzerrian. *Euskal-txekiar harremanak direla eta* (La influencia de la lengua y la cultura vasca en el exterior. A propósito de las relaciones vasco-cheacas). *Enciclopedia del español en el mundo. Anuario del Instituto Cervantes 2006–2007*, Madrid 2006, s. 398–404. Dostupné z: <http://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_06-07/pdf/cooficiales_03.pdf>. Viz též KNÖRR BORRÁS, Henrike. Rudolf Slaby, bascofil txec. *Estudis romànics*, 2008, č. 30, s. 223–224. Dostupné z: <http://www.raco.cat/index.php/estudis/article/viewFile/193162/259072>. Opět s mylnou informací, že Slabý byl rektorem Univerzity Karlovy.

odkaz hispanisty Rudolfa Jana Slabého (1885–1957)“, který jsem zpracovala pro sborník Národní knihovny ČR Miscellanea a který se zaměřil na soubor knih, které Slabý daroval za svého života nebo odkázal Národní knihovně ČR, jsem se pokusila přiblížit tuto osobnost české knihovnické i odborné veřejnosti především přes jeho jedinečnou knižní sbírku španělské, katalánské i baskické literatury první poloviny 20. století.

PhDr. Rudolf Jan Slabý vystudoval v letech 1896–1901 c. k. vyšší gymnázium a v letech 1904–1909 moderní filologii na Filozofické fakultě Karlovy univerzity (jednak německý jazyk a literaturu, jihoslovanské jazyky a literatury). Dva semestry (1906–1907) pobyl na univerzitě v Berlíně a v roce 1908 složil státní zkoušku z jazyka německého a o rok později státní zkoušku z jazyka českého pro vyšší střední školy a státní zkoušku z českého a německého těsnopisu a zkoušku z německé korespondence pro české školy obchodní.

Roku 1909 byl jmenován suplujícím profesorem při Československé akademii obchodní v Praze (dnešní Československé akademie obchodní Dr. Edvarda Beneše),² kde působil do roku 1914. Vzhledem k tomu, že se rozhodl doplnit si své filologické vzdělání o znalosti španělštiny, což mu bylo, dle jeho vlastních slov, „velmi usnadněno na základě dobrých znalostí jaz. francouzského a italského“³ přijal v létě roku 1914⁴ pozvání madridského profesora Franciska Arauja, aby navštívil Madrid jako spolupracovník španělského tisku pro slovanskou problematiku. Před návratem do vlasti jej zaskočily události první světové války. Byl nucen najít si nějaký zdroj obživy, takže přesídlil do Barcelony, kde si otevřel obchodní a jazykovou školu spojenou s technickou a literární překladatelskou kanceláří a začal se intenzivně věnovat překladatelské činnosti. Slabý ve Španělsku však nepropagoval jen slovanská literární díla, ale také díla hudební, zejména z oblasti české a ruské hudby. Roku 1924 přeložil Sabinovo libreto

² Je to první obchodní akademie s českým vyučovacím jazykem v Rakousko-Uhersku a nejstarší slovanská obchodní akademie. Založena byla roku 1872 zásluhou českých vlastenců obchodnického spolku Merkur (návrh na vybudování českého obchodního učiliště zpracoval knihkupec a nakladatel Jan Otto, jednatel spolku). Blíže k historii školy sídlící na Praze 2, v Resslově ulici viz její webové stránky – Dostupné z: <<http://www.cao8.cz/>>.

³ Srov. *Pozůstalost Václava Tilleho*. Literární archiv Památníku národního písemnictví, příř. č. 307/39.

⁴ Ve svém životopise přiloženém k žádosti o místo lektora katalánštiny uvádí, že do Španělska odjel již roku 1911. Srov. *Osobní složka R. J. Slabého*. Archiv Univerzity Karlovy, inv. č. 652 (dopis Slabého z 22. listopadu 1927 adresovaný sboru Filozofické fakulty UK v Praze, č. 820, příl. 11). Ve svém biografickém přehledu, který je součástí dopisu prof. V. Tillemu, je jeho odjezd datován červencem 1914, což je zjevně správné datum.

ke Smetanově opeře *Prodaná nevěsta* jak do španělštiny,⁵ tak do katalánštiny.⁶ Dalším „hudebním“ překladem Slabého je libreto Dvořákovy opery *Rusalka*, jejímž autorem je Jaroslav Kvapil. Vyšlo španělsky pod názvem *Rusalca (La Ondina)* v téže roce.⁷

Od roku 1920 spolupracoval s několika barcelonskými nakladatelstvími (zejména s Editorial Ibérica a Editorial Cervantes), ale též s redakcí prestižního španělského slovníku *Enciclopedia Espasa* vydávaného v Madridu a Barceloně či časopisy hudebními a divadelními. Ve dvacátých letech začíná také jeho spolupráce s českými nakladatelstvími vydávající encyklopedické slovníky – zejména s redakcí Masarykova naučného slovníku a redakcí Ottova naučného slovníku nové doby (Slabý je autorem řady hesel týkajících se Španělska).⁸ Naopak Československo a Prahu z pohledu historického i současného přibližuje španělské veřejnosti nejen překlady literárními, ale též časopiseckými popularizačními články. Filologa Slabého nezaujala jen katalánština a katalánská kultura, ale zajímá se také o Baskicko, baskičtinu a baskické národní probuzení. Navazuje kontakt s jednou z hlavních postav baskického kulturního života konce 19. a první poloviny 20. století, s filologem, hudebním skladatelem, spisovatelem a prezidentem baskické Královské akademie *Resurrecciónem Mariou de Azkue Aberasturi* (1864–1951), známým zkráceně pod jménem *Azkue*, s nímž ho pojilo úzké přátelství.

⁵ *La Novia vendida. Ópera cómica en tres actos / letra de Carlos Sabina; música de Federico Smetana. Versión española y adaptación a la música por R. J. Slaby.* Barcelona: Orbis, s. a. Srov. též dochovaný exemplář v Národním muzeu sign. 86 V 652.

⁶ Katalánská verze *Prodané nevěsty* se dochovala v Národní knihovně z pozůstalosti Slabého (i s dochovaným oválným fialovým razítkem svého majitele). *La núvia venuda. Ópera cómica en tres actes / Frederic Smetana; lletra de Carles Sabina. Traducció directa des txec, adaptada a la música per Rodolf J. Slaby i Joaquim Pena.* Barcelona: [Tallers d'Arts Gràfiques, Successors d'Henrich i Ca.], 1924. Národní knihovna ČR, sign. K 8703. Další exemplář pak překladatel věnoval prof. J. Vlčkovi – viz sign. 60 F 169.

⁷ *Rusalca. Leyenda dramática en tres actos / letra de Jaroslav Kvapil; música de Antonio Dvořák; versión española y adaptación a la música por R. J. Slaby en colaboración con J. Pérez-Hervás.* Barcelona: Editorial Orbis. Národní knihovna má ve fondu i jeden exemplář pocházející z pozůstalosti Slabého – sign. L 2061. Další provenienčně zajímavé exempláře mohou být ve fondu Kvapilovy knižní sbírky dochované v Knihovně Národního muzea. Jsou to exempláře Kvapilova knihovna 83 a též fondu Drobných tisků 86 V 652 (zatím nebylo možno je ověřit „de visu“). Exemplář sign. Kvapil 182, který jsem měla v ruce, je bez provenienčních údajů.

⁸ Z jeho pera pochází heslo o Baskicku, pro Dodatky k Ottovu slovníku naučnému píše hesla o katalánském jazyce a literatuře.

V letech 1921–1927 přednášel srovnávací mluvnici slovanských jazyků a dějiny slovanských literatur na univerzitě v Barceloně, kde byl 29. června 1922 jmenován soukromým docentem (profesor libre).⁹

Do Československa se Slabý vrátil po třinácti letech – roku 1927. Přijal místo profesora španělského jazyka při Československé akademii obchodní, kde před svým odjezdem do Španělska působil, a španělštinu zde vyučoval až do roku 1948. V letech 1927–1939 a 1945–1948 působil jako lektor katalánského jazyka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.¹⁰ Byl neúnavným propagátorem česko-katalánských i česko-baskických vztahů i horlivým zastáncem druhé španělské republiky (podporoval její politiku v oblasti kultury a školství) a aktivně se zapojil do činnosti pražského Španělského a iberoamerického institutu (*Círculo Español de Praga*). Věnoval se výuce španělštiny, překladatelství i lexikografické činnosti. Řadu let řídil kurzy španělštiny při ministerstvu zahraničních věcí v Praze a v závěru svého života vyučoval španělský a portugalský jazyk v Československé obchodní komoře.

Slabý jako vystudovaný slovanský filolog a germanista zvládal prakticky všechny slovanské i germánské jazyky. Románské jazyky, zejména španělštinu, katalánštinu, na fakultě sice nestudoval, ale naučil se jim jako „samouk“ přímo v životní praxi. Zvládl je však tak dobře, že byl schopen v nich přednášet, překládat z nich nebo i do nich a sestavovat jejich gramatiky a slovníky.¹¹ Slabý je spoluautorem jednoho z nejlepších španělsko-německých slovníků, kterému se zkráceně říká slovník Slabý–Grossman a který vychází v upravené podobě vlastně do dneška,¹² a sice španělské části nazvané v prvním vydání z roku 1924 *Diccionario general y técnico de las lenguas española y alemana* (v nakladatelství

⁹ Knörr Borrás uvádí, že získal roku 1922 „venia docendi“ pro výuku slovanských jazyků (KNÖRR BORRÁS, Henrike, *Euskara eta*, op. cit., s. 401–402). Barcelonský deník *La Vanguardia* z 8. listopadu 1923, s. 12 např. upozorňuje na bezplatné kurzy Rudolfa J. Slabého, profesora slovanských jazyků a literatur „de la Universidad de Praga“ a překladatele do španělštiny a katalánštiny, autora četných děl slovanských autorů: „Gramática rusa comparada, con ejercicios prácticos“ a „Resumen de la Historia general de las Literaturas eslavas“, dále na lekce gramatiky (dvakrát týdně) a literatury (jednou týdně) konané na barcelonské univerzitě.

¹⁰ K jeho působení jako lektora katalánštiny viz *Osobní složka Rudolfa J. Slabého*. Archiv Univerzity Karlovy, inv. č. 652. Lektorem (lektorská cvičení v rozsahu 2 hodin týdně) byl od 15. února 1928.

¹¹ Je pravdou, že pro řadu překladů měl jazykové poradce nebo se na nich podílel s jinými překladateli, ovšem tento fakt nikterak nesnižuje jeho vynikající schopnosti filologické.

¹² Poslední verze z roku 2009: SLABÝ, Rudolf Jan; GROSSMANN, Rudolf. *Diccionario de las lenguas española y alemana = Wörterbuch der spanischen und deutschen Sprache fundado / por Rodolfo J. Slabý y Rodolfo Grossmann. 6a ed. ampl. y totalmente rev. / por Carlos Illig*. Barcelona:

B. Tauchnitz v Lipsku a poté roku 1932 jako *Wörterbuch der spanisches und deutschen Sprache I.*). Německo-španělský protějšek sestavil roku 1937 profesor Hamburské univerzity a ředitel tamního Iberoamerikanistického institutu Rudolf Grossmann.¹³ Slabý je též autorem španělsko-německého kapesního slovníku *Pequeño diccionario español-alemán*¹⁴ z roku 1931 a dalších menších lexikografických prací a příruček.

Překladatelská činnost Rudolfa Jana Slabého do španělštiny a katalánštiny je velmi rozsáhlá a jazykově i žánrově různorodá. Sám Slabý ve svém životopise uvádí, že do roku 1926 přeložil více než 100 děl světových autorů do španělštiny a 10 děl do katalánštiny.¹⁵ Pokud jde o Slabého překlady z cizích literatur do češtiny, většina z nich vznikala od poloviny třicátých až do poloviny čtyřicátých let 20. století (je mj. autorem překladu známé Cervantesovy povídky *Rinconete y Cortadillo*, kterou vydal roku 1934 pod názvem *Rohánek a Strihálek*).

Na svoje krušné překladatelské začátky Slabý vzpomíná v jednom dopise z roku 1922 adresovanému literárnímu kritikovi, profesorovi Václavu Tillemu. Píše: „*Ocitnuv se tak úplně sám na cizí půdě, neztrácel jsem času a věnoval se ze všech sil studiu jazykovému, hlavně jaz. španělského a katalanského. Zřídil jsem si vlastní školu jazykovou a tím jsem si hned z počátku život uhájl. V r. 1917 jsem absolvoval s vyznamenáním zdejší konzervatoř, což mi obzor značně rozšířilo a zjednálo mi nové prameny obživy. Stálý styk s kruhy literárními i hudebními, účinkování v divadelních orchestrech a koncertech filharmonických mi dalo příležitost, že jsem neobyčejně záhy proniknul do literatury i hudby španělské a katalanské. A ježto zároveň jsem přispíval do listů španělských a pracoval od počátku v překladatelství, nabyl jsem neobyčejně spolehlivosti ve slohu a prakticky jsem dosáhl dokonalého ovládnutí jazyka španělského a katalanského.*“¹⁶ „*Povzbuzován neobyčejnou důvěrou*“ ve své schopnosti, kterou mu „*ze všech stran zdejší literáti projevovali*“, rozhodl se „*věnovati se rozšiřování znalosti kultury slovanské ve Španělsku a zvláště*

Herder, 2009. Dostupný je také je již v moderní podobě na CD (Barcelona, Herder, 2004) – viz blíž *Consorei de Biblioteques Universitàries de Catalunya*. Dostupné z: <<http://ccuc.cbuc.cat/>>.

¹³ Národní knihovna má první část tohoto slovníku (španělsko-německou) ve vydání z roku 1932 na dvou signaturách (sign. 8 C 59 a sign. 8 C 793), ani jeden exemplář však nepochází z knižního odkazu Rudolfa Slabého. Oba díly slovníku, vydané v letech 1939–1941, stojí na signatuře T 4771 (ani tato kniha nepatřila Slabému).

¹⁴ SLABÝ, Rudolf, Jan. *Pequeño diccionario español-alemán: comprende unas 30000 voces que constituyen una depurada selección de los términos más usuales del idioma / por Rodolfo J. Slaby*. Barcelona: Ramón Sopena, 1931. Národní knihovna ČR, sign. M 1167.

¹⁵ Viz *Osobní složka R. J. Slabého*. Archiv Univerzity Karlovy, inv. č. 652.

¹⁶ *Literární archiv Památníku národního písemnictví, Pozůstalost Václava Tilleho*, příř. č. 307/39.

Katalánsku“.¹⁷ Rekapituluje a hodnotí svoji překladatelskou činnost ne proto, aby se chlubil, jak píše, ale proto, že ho těší, jaký respekt a uznání se slovanských jazykům i literatuře ve Španělsku dostává. „*Vím, slovník pane, že jste muž, který dovede posoudit, kolik práce stojí nejen ovládati dokonale dva cizí jazyky literární, nýbrž hlavně proniknouti vítězně s ideami slovanskými v zemi, kde se velmi málo dosud o literaturách slovanských vědělo (kromě Sienkiewicze a několika autorů ruských nebylo zde ničeho). Račte uvážiti že jsem dnes první a jediný Slovan který se odvážil takové práce na širokém základě že dnes mohu s plným vědomím říci, že se mi podařil prolomití onen led lhostejnosti, který ve Španělsku následkem nedostatku povolaných pracovníků šíření kultury literární národů slovanských znemožňoval.*“¹⁸

Erben, pohádky Boženy Němcové

Publikačně zahájil svoji překladatelskou aktivitu překlady českých klasických pohádek. V roce 1920 vydalo španělsky barcelonské nakladatelství Editorial Cervantes v edici „Selección de cuentos populares checos y eslavos“ výbor z pohádek Karla Jaromíra Erbena s názvem *La Rana princesa (O žabce princez-ně)*. V Knihozně Národního muzea je dodnes dochován exemplář, který Rudolf Slabý daroval roku 1923 Jaroslavu Kvapilovi („*P. Jar. Kvapilovi v hluboké úctě Rudolf Slabý Barcelona 22/X. 23*“).¹⁹ Roku 1921 vyšly v tomto nakladatelství jako první titul řady „Selección de cuentos para niños“ pohádky Němcové vybrané ze sbírky Národní Báchorky a pověsti – *Pták Ohnivák (El ave de fuego)*.²⁰ V Národní knihovně se dochovaly dva cenné exempláře, knižní dary – exemplář s věnováním Rudolfa Slabého pražské Universitní knihovně v roce 1922²¹ a knižní dar

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž. Skutečnost, že se zahraniční badatelé zajímají o přínos Rudolfa Slabého v oblasti česko-španělských a slovansko-španělských vztahů, je rovněž příspěvek katalánských odborníků, který zazněl na kongresu „Discurso sobre fronteras – fronteras del discurso: literatura, pensamiento y cultura del ámbito ibérico e iberoamericano“ v Poznani konaném 22.-24. prosince 2007 (Manuel Llanas & Ramon Pinyol Torrents, *Rudolf J. Slaby (1885-1957), mediador entre les cultures slaves i les hispàniques Congreso Interdisciplinario*), mně dostupný bohužel jen formou resumé – bliže viz <<http://www.frontera.amu.edu.pl/comu3.html>>.

¹⁹ *La Rana Princesa. Selección de cuentos populares checos y eslavos. Versión directa del chico por R. J. Slaby.* Barcelona: Cervantes, 1920. Knihovna Národního muzea, sign. 176 G 225.

²⁰ *El Ave de fuego y la Sirena. Selección de cuentos para niños. Versión directa del checo por R. J. Slaby.* Barcelona: Cervantes, 1921. Zařazena byla pohádka Jak Bohumil ke štěstí přišel, Chytrá horákyňe a O pyšné princez-ně.

²¹ Národní knihovna ČR, sign. 9 K 1164. S rukopisným věnováním: „*Universitní knihovně v Praze věnuje Rudolf Slabý univ. docent Barcelona 1922*“.

univerzitnímu profesorovi Jaroslavu Vlčkovi.²² V Knihovně Národního muzea se pak nachází třetí darovaný exemplář, který poslal tentokrát svému osmiletému synovi. Kromě tištěného razítkového exlibris „*Dr. RUD. J. SLABÝ Č.S.R. Praha XVI., nám. 14. října 5*“ v něm najdeme věnování psané červenou tužkou – „*Rudlovi k svátečku 17/IV 1922 posílá tatíček*“.²³

Babička

Překlad stěžejního díla Boženy Němcové *Babička* do španělštiny a katalánštiny byl nesporně srdeční záležitostí překladatele. Španělsky začal Slabý novelu překládat velmi brzy. V roce 1922 v dopise Václavu Tillemu píše: „*Již na počátku války pustil jsem do překladu ‚Babičky‘ B. Němcové do jaz. španělského, který jsem tehdy dokončil.*“²⁴ O několik let nato podrobil hotový překlad revizi a dílo odevzdal do tisku. Problémy finančního rázu jej však provázely i nadále, jak to dokazují řádky psané Tillemu: „*Nesnáze finanční domů vydavatelských ve Španělsku byly příčinou, že jsem nabyl nakladatele teprve v r. 1920 v ‚Editorial Ibérica‘, jejíž majitel p. J. Pugés se mi nabídl vydati knihu v luxusním vydání, s mojí obšírnou předmluvou a ilustracemi původními čes. malíře A. Hübnera usedlého ve Španělsku.*“²⁵ Vydání *Babičky* se vinou špatných finančních okolností se neustále protahovalo. Kniha nevyšla však ani roku 1922, i když její vydání avizoval Tillemu jako již hotovou věc: „*Nesnáze, jež způsobilo docházení peněz z Ameriky, byly toho příčinou že kniha, která je již úplně vysázena a mnou definitivně opravena, vyjde a bude dána do prodeje teprve letošního roku.*“²⁶ Překlad nakonec vyšel ve dvou svazcích až roku 1924 pod názvem *La Abuela. Cuadros de costumbres campesinas de Bohemia* (*Babička. Obrazy venkovských zvyklostí v Čechách*).²⁷

Španělský překlad je v Národní knihovně dochován jednak v knižním daru prof. Vlčkovi,²⁸ jednak v exempláři, který daroval synovi Rudolfovi; tento se do

²² Národní knihovna ČR, sign. 60 F 152 („*Dr. J. Vlčkovi v hluboké úctě Barcelona červen 1924 Rudolf Slabý*“). O daru se Slabý zmiňuje v dopise Tillemu – viz *Literární archiv Památníku národního písemnictví, Pozůstalost Václava Tilleho*, přír. č. 307/39.

²³ Knihovna Národního muzea, sign. 176 G 226.

²⁴ Viz *Literární archiv Památníku národního písemnictví, Pozůstalost Václava Tilleho*, přír. č. 307/39.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ *La Abuela. Cuadros de costumbres campesinas de Bohemia / Božena Němcová; traducción directa del original por Rod. Slabý; ornament. y dibujos de Ad. Hübner*. Barcelona: Editorial Ibérica, 1924. 2 sv.

²⁸ Národní knihovna ČR, sign. 60 D 173 („*Profesorovi J. Vlčkovi v hluboké úctě Rud. Slabý Barcelona 1924*“).

knihovního fondu dostal společně s knižním odkazem Slabého po jeho smrti. Kniha je vázána v původní nakladatelské vazbě a Slabý ji poslal z Barcelony svému synovi u příležitosti jeho desátých narozenin. Rukopisná poznámka potvrzuje to, jak Slabý citově k dílu Němcové Inul a jak mu na překladu záleželo. Píše: „*Milý Rudlo! V tomto roce, kdy jsi slavil své desáté narozeniny a kdy já jsem se dožil devíti let na půdě španělské, vychází tento překlad nejlepší české knihy, jediné z mých prací, na nichž si trochu zakládám. Ve vzpomínce na Tebe jsem tuto práci v r. 1915 podnikl a Tobě ji dnes ve stejné zbožné vzpomínce připisuji. Kéž častěji vzbudí v Tobě vzpomínku na Tvého tatíčka. Barcelona, 31. července 1924.*“²⁹ Další dochované exempláře „španělské *Babičky*“ se nacházejí v Knihovně Národního muzea³⁰ a Ústřední knihovně Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.

Novelu Němcové vydal Slabý roku 1924 také katalánsky (*L'àvia*).³¹ Svoje dřívější překladatelské pokusy z počátku války překladatel v roce 1922 nově doplnil, revidoval a dílo připravil do tisku. K tomu, aby se ke katalánskému překladu po letech vrátil, ho povzbudil podle jeho vlastních slov čtenářský úspěch katalánského překladu díla Puškina (Dubrovski, *Piková dáma* a *Povídky Bělkina*). Tillemu píše: „*Jednohlasý úspěch tohoto překladu, který je prvním přímým překladem do z ruštiny do katalánštiny, pohnul mne k tomu, že jsem katalánský překlad „Babičky“, jež mne stál ohromnou práci, jak si představíte, definitivně přehlédl a jedné zdejší firmě nabídl.*“³² Katalánský překlad vlastní Národní knihovna – v knižním exempláři, jenž však z odkazu Slabého nepochází,³³ Slovanská knihovna a Knihovna Národního muzea (jedná se o exemplář dochovaný v překrásné původní nakladatelské vazbě).³⁴

Závěr

Překlady *Babičky* do španělštiny a katalánštiny jsou prvními a dodnes jedinými překlady díla do těchto jazyků. Slabý španělským čtenářům v úvodu přiblížil stručně biografické údaje týkající se autorky a text doprovodil působivými ilustracemi Adolf Hübner, český malíř žijící ve Španělsku. Vazba knihy je ukázkou zdařilé nakladatelské vazby a zvyšuje nepochybně atraktivnost titulu.

²⁹ Národní knihovna ČR, sign. H 21995.

³⁰ Knihovna Národního muzea, sign. 71c 391.

³¹ *L'àvia / Božena Němcová; traducció directa del txec per Rodolf Slaby*. Barcelona: Editorial Catalana, 1924. 2 sv.

³² Srov. *Literární archiv Památníku národního písemnictví, Pozůstalost Václava Tilleho*, přír. č. 307/39.

³³ Národní knihovna ČR, sign. H 37669.

³⁴ Knihovna Národního muzea sign. 71d 253.

V českých knihovnách frekventují oba jazykové překlady *Babičky*, jak již bylo řečeno, poměrně vzácně. Ve španělských knihovnách jsem španělskou verzi díla v elektronických katalozích nenalezla, zato katalánský překlad novely jsem zachytila nejen v Národní knihovně v Madridu, v madridské Biblioteca Central Militar (jen druhý svazek), ale především v Národní knihovně Katalánska v Barceloně (9 exemplářů). Tam se nachází mj. i exemplář, který měl původně ve své osobní knihovně katalánský básník, představitel katalánského futurismu, významný literát, žurnalista a editor řady katalánských literárních revuí Joan Salvat-Papasseit (1894–1924) a později Miquel Porter i Moix (1930–2004), katalánský univerzitní profesor, filmový a hudebník kritik a historik; kniha byla pravděpodobně součástí knižní sbírky Portera i Moix, která byla rodinou darována Národní katalánské knihovně. Katalánsky je *Babička* dochována také v fondu dalších katalánských a španělských knihovnách, zejména univerzitních (často v exemplářích pocházejících ze soukromých sbírek španělských intelektuálů) – v Univerzitní knihovně v Barceloně, v Léríde,³⁵ v Palma de Mallorca³⁶ nebo v Oviedu – a objevila jsem ji také v katalogu Městské veřejné knihovny v andalusckém městečku Constantín ležícím 80 km od Sevilly (Biblioteca Pública Municipal Blas Infante de Constantín), a to v exempláři, který patřil podle razítkového exlibris Mariu Méndezovi y Bejarana (1875–1931), což byl španělský filozof, politik a spisovatel původem ze Sevilly, stoupenec andalusckého nacionalismu.

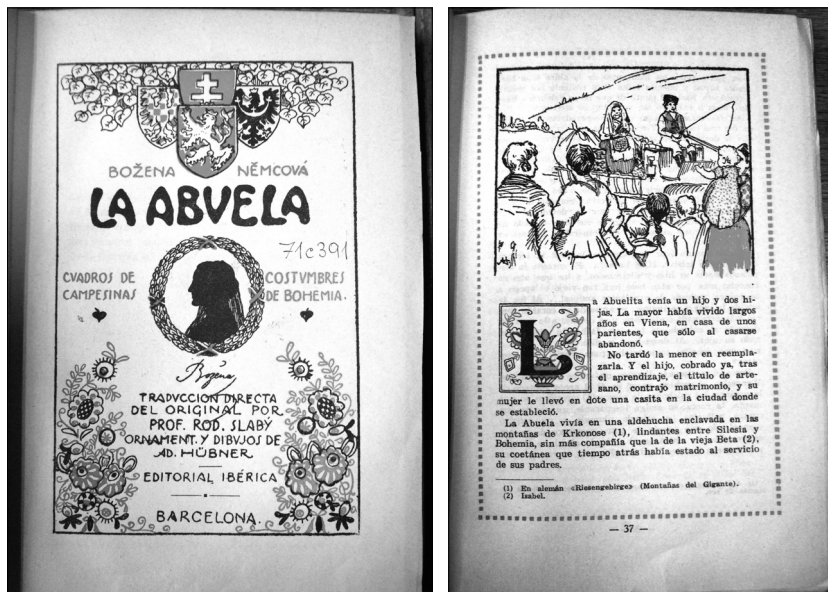
Rudolf Jan Slabý zemřel 2. července 1957 v Praze a pochován byl na Olšanských hřbitovech. Na náhrobku, z jeho boční strany, najdeme vedle profesní charakteristiky i španělské motto, o němž se domnívám, že pochází z devízy v erbu významného španělského a později i latinskoamerického šlechtického rodu Zorrilla de San Martín doloženého již v 11. století: *Velar se debe a la vida De tal suerte Que vida quede En la muerte* (volně lze přeložit – *Život je třeba žít tak, aby smrtí nekončil*). Tímto heslem se Rudolf Slabý ve svém profesním i soukromém životě nepochybně řídil.³⁷

³⁵ Z knihovny profesora Samuela Gili Gaya (1892–1976), filologa, lexikografa a literárního historika, žáka slavného filologa Ramóna Menéndeze Pidalu.

³⁶ Ze sbírky Bartolomého Marche (1917–1998), právníka, obchodníka, finančníka a také sběratele a mecenáše umění.

³⁷ Erb se nachází na průčelí historického paláce Marcose de Gutierrez, přestavěného v 17. století, v historickém městečku Aguilar de Campoo v provincii Palencia v Kantábrii, důležitém zastavení na románské historické poutní trase do San Compostely de Santiago. Je pravděpodobné, že se Slabý s devízou rodiny Zorrilla de San Martín setkal právě v Aguilar de Campoo nebo že se s ní seznámil přes poezii Unamunovu. Máme doklady, že osobnost Unamuna, filozofa a před-

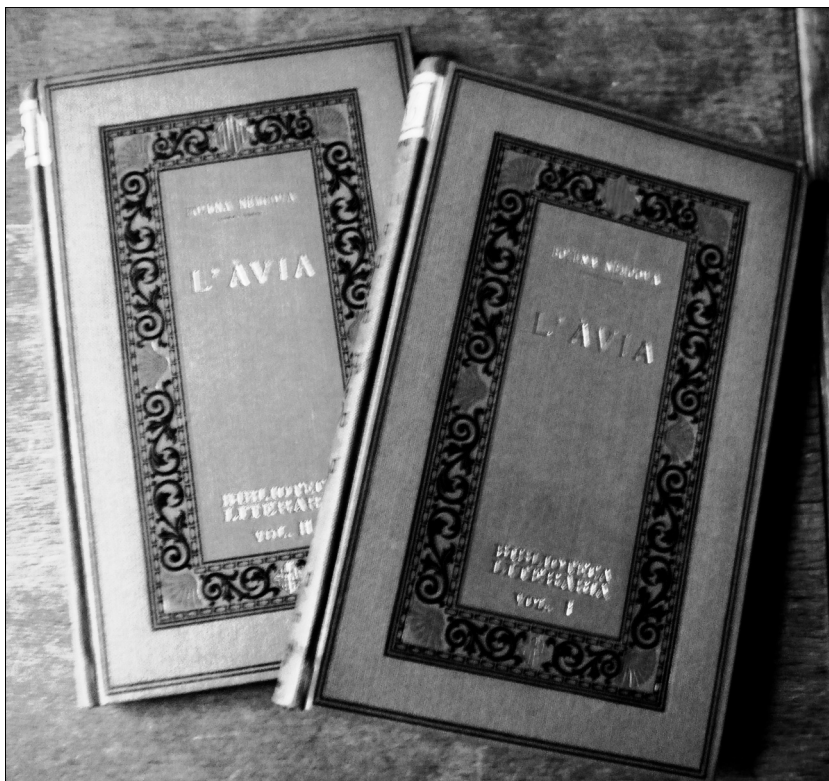
Obrazová příloha:



Titulní list španělské verze *Babička* a začátek textu.

Knihovna Národního muzea, sign. 71c 391

ního představitele Generace 98, Slabého, podobně jako řadu českých intelektuálů 30. a 40. let, velmi zaujala a že měl k jeho tvorbě jisté sympatie či jistý duchovní vztah. Miguel de Unamuno (1864–1936) Aguilar de Campo navštívil roku 1921 a svoje dojmy zachytil ve své eseji *En Aguilar de Campo*, která byla zařazena do souboru jeho cestopiseckých črt po Španělsku vydaném roku 1922 pod názvem *Andanzas y Visiones Españolas* (*Španělské toulky a vize*).



Katalánský překlad *Babičky* – reprezentativní vazba.
Knihovna Národního muzea, sign. 71d 253



Hrob Rudolfa Jana Slabého na Olšanských hřbitovech v Praze